Рецензия

от проф. д-р Елена Николаева Кантарева-Дечева,

катедра „Изящни изкуства“ към факултет „Изобразителни изкуства“

АМТИИ „Проф. Асен Диамандиев“ - Пловдив

във връзка с конкурс по процедура за заемане на академичната длъжност „доцент”, област на висше образование 8. Изкуства, професионално направление 8.2 Изобразително изкуство, по дисциплините „Реставрация на живопис върху текстилна основа“, „Реставрация на живопис върху дървена основа“ и „Реставрация на произведения от хартия“ за нуждите на катедра „Реставрация“, обявен от Национална художествена академия - София

I. Данни за конкурса

Конкурсът за нуждите на катедра „Реставрация“ към Факултет за приложни изкуства и дизайн на Национална художествена академия - София, е обявен в Държавен вестник бр. 43 от 17 май 2024 г. Документи за участие в конкурса е подал един единствен кандидат: гл. ас. д-р Силвия Иванова Варадинова-Пападаки. Подадените документи съответстват на изискванията и нормативните уредби според ЗРАСРБ, както и на правилника за дейността на НХА. Всички срокове и регламенти по процедурата са спазени, няма установени нарушения.

II. Данни за кандидата

Д-р Силвия Варадинова-Пападаки е завършила образованието си в Национална художествена академия - София, където през 2001 г. е придобила магистърска степен по Реставрация, а през 2009 г. научно-образователната степен „доктор“ с дисертация на тема „Дублажът в реставрационната практика на маслени картини върху платно в България“. Специализирала е „Реставрация на фотография“ в Братислава и NEDCC в гр. Андовър, САЩ и „Реставрация на хартия“ в Националния музей за българско изобразително изкуство, гр. София. Тя е преподавател в катедра „Реставрация“ в НХА от 2015 г., а от 2017 г. до днес е гл. асистент по дисциплината „Реставрация на кавалетна живопис“. В периода 2019-2014 г. и 2019-2024 г. е гост-преподавател и в НАТФИЗ „Кръстьо

Сарафов“, специалности „Сценография и екранен дизайн „Филмов и телевизионен дизайн“ по учебната дисциплина „Материали и патиниране“ и „Технология на живописта“.

Д-р Силвия Варадинова работи много активно в областта на реставрацията, има реализирани **два авторски проекта** - “Реставрация на стенописите в църквата „Св. Николай“ 1834 г., с. Долен” през 2023 г. и „Дейности по опазване на движимото културно наследство в музеите и художествените галерии” в Художествена галерия, гр. Брацигово през 2022 година. През годините е участвала в реализацията на реставрационни проекти с разнообразен характер – **Кавалетна живопис**: Реставрация на картини за изложба „120 години от рождението на Илия Петров”, Галерия „Академия” на Н, декември 2023 г.; Реставрация на картини за изложба „Жените художници. Нови хоризонти между двете световни войни“ . СГХГ 14 септември – 27 ноември 2022 г.; Реставрация на картини за изложба „Отзвуци. Христо Берберов и неговото наследство”, Съюз на българските художници. 03 - 04. 2022 г.; Реставрация на картини представени в изложба „Константин Гърнев 1893-1966“, 29 март 2019 г., ГХГ „Благоевград“; Реставрация на картини от фонд „Поддържане на изкуството в България“ от колекцията на Борис и Славка Деневи; **Реставрация на стенописи:** храм „Св.Йоан Рилски“, Софийска духовна семинария, 2022 г., храм „Св. Николай Мириклийски“, Руска църква, гр. София, 2022, в Катедрален храм „Света Неделя“, гр. София, 2009 г., църквата „Св. Георги“, гр. Перник – 2007 г.; **Позлата:** Участие в екипа за позлатяването на централния купол на Храм-паметник „Александър Невски“, гр. София – 2002-2004 г., позлатяването на североизточния /среден/ купол на Храм-паметник „Рождество Христово“, гр. Шипка – 2003 г., позлата на гипсови орнаменти – читалище „Еленка и Кирил Д. Аврамови“, гр. Свищов; **Реставрация на керамика:** реставрация на червенофигурен кратер от обект 19 по БДЖ, НАИМ – БАН, гр. София – 2005 г., реставрация на керамични находки от археологическо проучване на обект „Метростанция 8-II“, София, НАИМ – БАН, гр. София, 2008-2010 г.

Д-р Варадинова има редица научни публикации в областта на реставрацията и опазването на културно наследство, участие в научни конференции, специализирани уъркшопи и изложби. Член е на Асоциацията на реставраторите в България.

Представената справка за наукометричните показатели и приложения доказателствен материал показват, че единните държавни изисквания за заемане на академичната длъжност „доцент“ са изпълнени в достатъчна степен, като обхващат

равностойно няколко типа дейности – научно-изследователска, художествено-творческа и учебно-методическа.

III. Научна дейност на кандидата

Научната дейност на д-р Силвия Варадинова-Пападаки е концентрирана около докторската ѝ разработка, посветена на реставрацията на кавалетна живопис „Дублажът в реставрационната практика на маслени картини върху платно в България“, и последвалите публикации по темата (2017-2022). В настоящата документация са включени четири от тях – три самостоятелни и една в съавторство: *„ Употреба на водни гелове при произведения на кавалетни произведения“*, в ДИМИТРОВ, Владимир (ред.), Културно наследство – състояние и перспективи. Сборник с доклади от конференция в чест на 90-годишнината от рождението на проф. Любен Прашков, Онлайн, София, Нов български университет, 2022, p. 16–28. *ISBN 978-619-233-229-7.*; *„Техника на моделиране на китове на живописни произведения чрез използване на калъпи от силиконови смоли*“, Реставрация. 2020, No. 1, p. 67–76. *ISSN 2738-7542.; „Съхранение и идентификация на фотографии при формирането на фотографски колекции*“, Шеста научна конференция по организация, управление и зашита на културно-историческото наследство, София, бр. 8, 2018.; *Gels for removing varnish and surface stains from Bulgarian icons,* Gels in the Conservation of Art, Lora V. Angelowa, Browyn Ormsby, Joyce H. Townsend, Richard Wolbers. Archetype Publica.ons, London, 2017, p. 292-294. *ISBN: 978-1-909492-50-9.*

Представени са и необходимите цитирания в монографии и колективни томове с научно рецензиране и две рецензии.

Въпреки, че не е включен в наукометричната таблица на кандидата, в комплекта от документи за конкурса е представен и хабилитационен труд на тема **„Възрожденски рисунки и копирки от музейната сбирка на НХА. Технология и реставрационни проблеми“,** който е оформен като книжно тяло с ISBN 978-619-04-0295-4. Представеният труд разглежда интересна колекция от произведения върху хартиена основа съдържаща подготвителни рисунки и копирки за икони и стенописни фрагменти, дърворезбени елементи, гравюри и копия от ръкописи с *„цел да се намерят реставрационни подходи и решения, с които да се спрат разрушителните процеси на творбите от колекцията, да могат да се експонират и предоставят за различни изследвания“*. Във връзка с поставената цел са изведени конкретните задачи към изследването.

Въпреки, че разглежданите проблеми са многобройни и сложни, изложението е структурирано в логична последователност, започвайки от детайлен опис на колекцията и нейните фондови единици, определяне на моментното им състояние, извеждане на основните видове разрушения, представяне на ключовите реставрационни проблеми на произведенията и възможните варианти за тяхната реставрация, извършване на анализи за определяне на използваните материали и техника на изпълнение, фотодокументиране, представяне на практически реставрационни намеси на избрани рисунки и копирки от колекцията, предложения за превантивни мерки, опаковане съхранение, експониране и експлоатация на колекцията.

На базата на своя опит като реставратор и изследовател в областта на опазването на културно наследство, д-р Варадинова откроява най-важните тенденции и практики при изследването, документирането и реставрацията на произведения на хартиена основа от гледна точка на съвременните международни стандарти, разширявайки познанието и опита в тази посока. Обосновава значението на лабораторните анализи при идентифицирането на технологията и техниката на произведенията и определянето на решенията за реставрационното им третиране. Демонстрира приложението на различни методи и техники при реставрацията на избрани произведения от колекцията. Адмирирам възприетия от нея подход за максимално запазване на автентичния вид на произведенията и минимална намеса с цел запазване и извеждане не само на художествената, но и историческата стойност на артефактите, наслагването на всички намеси във времето – авторски надписи, бележки, пръстови отпечатъци, както и всички следи от експлоатацията на рисунките и копирките.

Като художник работещ в областта на църковната живопис съм изключително заинтригувана от представената колекция, тъй като тя носи важна информация и свидетелства за практиката на възрожденските художници. Искрено съм развълнувана да видя внимателната подготовка на рисунките и копирките, различното ниво на подготовка и възможности на художниците, следите от тяхната интензивна употреба и различните техники на откопиране. Това затвърждава моето убеждение, че НХА освен съхранението и реставрацията на колекцията, трябва да я популяризира сред научните и професионалните среди с възможност за експониране и научна употреба.

Дисертационният труд има приложно-научен характер и след публикуването му би бил много полезен както за преподаватели, студенти и реставратори, така и за художници работещи в областта на съвременната православна живопис.

IV. Художествено-творческа дейност на кандидата

Художествено-творческите прояви представени от д-р Силвия Варадинова-Пападаки са интегрална част от нейната научна и преподавателска дейност. В наукометричната таблица в раздел В, т. 4. фигурират два реализирани авторски продукта в областта на изкуствата: **"Реставрация на стенописите в църквата „Св. Николай" 1834 г., с. Долен"** през 2023 г. и **„Дейности по опазване на движимото културно наследство в музеите и художествените галерии"** в Художествена галерия, гр. Брацигово през 2022 година. В портфолиото на кандидата е представена само кратка анотация и частична фото документация относно реставрацията на стенописите от храм „Св. Николай" в с. Долен, които не дават пълна информация за реставрационната програма, вида и обема на проведените намеси. За втория реализиран авторски проект не е представена допълнителна информация. В този смисъл препоръчвам на кандидата да синхронизира портфолиото с данните от наукометричната таблица, както и да го обогати с повече детайли относно реализираните проекти.

В раздел Г, т. 14. *„Поддържаща творческа изява или участие в колективен продукт в областта на изкуствата"* д-р Варадинова е представила четири проекта за реставрация на картини за изложби, които са демонстрация на нейната професионална активност, богата практика в областта на реставрацията на кавалетна маслена живопис върху платно, използването на съвременни техники за реставрация и експониране.

Освен самостоятелните си творчески прояви Силвия Варадинова участва и в творческите екипи при реализацията на **реставрация на стенописи** за храм „Св.Йоан Рилски", Софийска духовна семинария, 2022 г., храм „Св. Николай Мириклийски", Руска църква, гр. София, 2022, в Катедрален храм „Света Неделя", гр. София, 2009 г., църквата „Св. Георги", гр. Перник – 2007 г.; както и за **позлатата** на централния купол на Храм-паметник „Александър Невски", гр. София – 2002-2004 г., позлатяването на североизточния /среден/ купол на Храм-паметник „Рождество Христово", гр. Шипка – 2003 г., позлата на гипсови орнаменти – читалище „Еленка и Кирил Д. Аврамови", гр. Свищов.

Творческата и научна активност на д-р Варадинова се проявява и в редовното ѝ участие в специализирани форуми като Форум „Реставрация" (2008, 2010 и 2011, 2018), научни конференции като „50 години специалност „Реставрация" в НХА, 2023 г., конференция в чест на 90-годишнината от рождението на проф. Любен Прашков, 2021 г., национална конференция - 30 години катедра „Консервация и реставрация", 2003 г. и изложбите

„120 години НХА. Преподавателите“ 2017 и „Копия на стари майстори„ в Полски културен институт, София, 1997 г.

Д-р Варадинова-Пападаки ръководи и участва в национални образователни проекти и специализирани уъркшопи и творчески ателиета в областта на опазването на културно наследство и реставрацията.

V. Научни приноси в дейността на кандидата

Като приносно значение за науката и практиката бих посочила дисертационния труд на д-р Силвия Варадинова ***„Възрожденски рисунки и копирки от музейната сбирка на НХА. Технология и реставрационни проблеми“.*** Това е актуално научно-приложно проучване в областта на реставрацията на произведения върху хартиена основа, в което на практика чрез прилагане на различни изследователски методи, аналитични и реставрационни техники, авторът изпълнява поставените цел и задачи като събира и предоставя възможно най-цялостна информация за характерните реставрационни проблеми и използваните материали и техники при реставрацията на този тип произведения; избира и изследва конкретни произведения от колекцията с цел установяване техниката и технологията на изпълнение и реставрира избрани произведения със специфични проблеми и разрушения.

В този смисъл изследваният проблем се обвързва с актуалните потребности на висшето образование и практиката в сферата на изкуствата и в частност реставрацията и опазването на движимо културно наследство. Безспорно трудът запълва една празнина в научната литература по отношение на изграждането на цялостен, съвременен методически подход при реставрацията на произведения на хартиена основа не само от обучаващите се, но приложим и за реставратори и художници работещи в областта на съвременната православна живопис.

Заключение. Въз основа на научния, творчески и преподавателски потенциал на гл. ас. д-р Силвия Варадинова-Пападаки предлагам на уважаемото научно жури да ѝ присъди академичната длъжност „доцент“ в направление 8.2. Изобразително изкуство. Уверено гласувам **„за“.**

проф. д-р Елена Кантарева-Дечева

15.09.2024 г.